

Blif paa, hvorledes Situationen fra min Side opfattes. Hvad Skolegangen angaar, saa frembyder sig selvfølgelig allerførst det store Spørgsmaal: Skal der være en Forpligtelse til en saadan? Dette store Spørgsmaal vil jeg imidlertid slet ikke gaa videre ind paa her, idet jeg ligefrem bestemte forudsætter en saadan Forpligtelse som en Nødvendighed. Jeg vil paa ingen Maade gaa ind paa at forklare mig videre derover, men jeg vil kun for at møde Indsigelse, forsaavidt den skulde komme, bemærke, at jeg anser det for en Pligt fra Statens Side mod Børnene i Henhold til Grundloven og mod det hele Samfund at opretholde Forpligtelsen til Skolegang. Men om man nu end gaar ud fra, at en saadan Forpligtelse maa være tilstede, er der naturligvis mangfoldige Spørgsmaal, som fremtræde om Omfanget og Vækkelsen af denne Forpligtelse. Den kan stilles saa høit og tungt og saa bebyrdende, at man maa forkaste den i den Stikelse; den kan paa den anden Side blive saa udspædt, om jeg saa maa sige, saa svækket og lammert, at den derved taber sin Betydning. Det gjælder nu i denne Henseende at finde det rette Maal. Hvad denne Forpligtelse selv angaar, saa fremtræder naturligvis først det Spørgsmaal, om man da kan sige, at der virkelig hos os er en Skoletvang. Dette maa bestemte besvares benægtende. Man kan sige, at efter Forordningen af 29de Juli 1814 var der en Skoletvang, forsaavidt som Børnene ikke kunde fritages for Skolegang uden ved en administrativ Bevilling, støttet paa, at det var oplyst, at de gennem særlig dertil bekkede Personer med de fornødne Egenffaber fik den fornødne Undervisning. Men man kan paa ingen Maade sige det Samme, efterat Loven af 2den Mai 1855 har tilstedet alle Forældre uden videre, uden nærmere Oplysning om Nogetsomhelst, uden nogensomhelst Bevilling, at tage deres Børn ud af Skolen og ikke paalagt dem anden Forpligtelse end den, at Børnene skulle møde ved de aarlige Examinier for at bevise, at de ad anden Veie — hvilken som helst — have faaet saadanne Kundffaber og saadan Undervisning i det Hele, som kan anses for overensstemmende med, hvad der i Gjennemsnit opnaas i

Skolen, samt efter at man ydermere har lattet Forældrene Benyttelsen af denne Ret ved Loven af 30te September 1864, idet man endog saa, hvad Religionsundervisningen angaar, slet ikke paalægger nogen Forpligtelse til Prøve i Skolen, men lader sig nøie med Attest fra en Præst om, at Børnene have haft tilstrækkelig Undervisning, og idet man, forsaavidt privat Skoleundervisning benyttes, ikke heller forlanger Børnenes Møde i den offentlige Skole, men under saare milde og lette Betingelser aabner Udgang for den private Skole til selv at holde sin Examen i Overværelse af den offentlige Skolebestyrelse. Saaledes er der efter min Formening aabnet en saa fri Udgang til Undervisning udenfor den offentlige Skole, som paa nogen Maade kan anses for forsvaerlig.

Se vi nu hen til, hvorledes denne Undervisning benyttes, saa vil jeg tillade mig at gjøre opmærksom paa et Aktstykke, som i flere Henseender har Interesse. Det indeholder en statistisk Fremstilling af hele vort Skolevæsens Tilstand i Aaret 1867 og støtter sig paa meget udførlige Indberetninger, der af Ministeriet ere indhentede gennem Skoleautoriteterne. Jeg kommer ved flere Leiligheder tilbage til dette Aktstykke og skal nu med Hensyn til det foreliggende Punkt blot gjøre opmærksom paa, at der selvfølgelig i Henseende til Virkningen af de omtalte Bestemmelser viser sig en væsentlig Forskjel mellem Landet og Kjøbstæderne. Det er saaledes Tilfældet, at der i 1867 paa Landet fandtes omtrent 200,000 skolepligtige Børn, og at 7 pCt. af disse nød Undervisning i Hjemmet, medens der derimod for Kjøbstædernes Vedkommende var et Antal af noget over 33,000 skolepligtige Børn, af hvilke 26½ pCt. nød Undervisning i Hjemmet eller i private Skoler, medens kun Halvdelen, omtrent 51 pCt., nød Undervisning i Friskolen eller den almindelige Borger-skole, hvad man nu vil kalde den, og omtrent 23 pCt. fik deres Undervisning i borgerlige eller høiere Realskoler. Den anden Side af Forpligtelsen er, for hvor lang Tid Skolepligten paalægges, og den er jo af største Betydning. For Diebliffet gaar Skoletiden efter vor Skolelovgivning som Regel fra det